

a objektivnější měřítka pro stanovení normy i toho, co je hluboko pod normálem.

Dokud nebudeme mít přesné fyziologické a lékařské metody pro výběr dětí, bude třeba prohloubit pedagogická měřítka a zpřesnit metodu, které užíváme při zjišťování, jde-li o dítě patřící do zvláštní školy.

Je třeba bedlivěji a pozorněji poznávat dítě ve škole a pátrat po příčinách jeho neúspěchu. Nespokojujeme se při tom pouhým pozorováním ve škole, nýbrž poznáváme i prostředí dítěte a hledáme i tam možné příčiny jeho neprospěchu.

Dobrý učitel použije u dětí, které se za ostatními opožďují, účinnějších výchovných metod a věnuje jim zvláštní individuální péči. Nestací ovšem pouze mechanicky zařadit dítě do doučovacího kroužku a domnívat se, že bylo povinnosti učiněno zadosť. Zejména velké služby prokáže učitelé spolupráce se žákovským kolektivem. Děti se velmi rády ujímají svých slabších druhů a pomáhají jim dohánět, co zameškali.

Učitel musí vzbudit a udržet zájem dětí

o vyučování a hledat příčiny nezájmu dítěte o školu a vyučování také v sobě a ve svých nepostačujících metodách.

Velký význam má povzbuzování dítěte a posilování jeho *sebedůvěry*. Mnohdy jsou slabé výkony dítěte důsledkem toho, že prostředí snižuje jeho sebedůvěru.

Podobně jako psychologové a pedagogové zpřesní své výběrové metody, učiní tak i lékaři a přispějí k správnějšímu výběru dětí do zvláštní školy.

Nejdůležitějším příkazem pro všechny, kdo o dítěti rozhodují, je, aby každý případ zařazení dítěte do zvláštní školy prostudovali co nejdůkladněji a rozhodnutí bedlivě uvážili. Pak přestane být také problémem otázka, kdy máme dítě do zvláštní školy zařadit. Budou-li si všichni, kdo se zařadování účastní, plně vědomi své odpovědnosti, zařadí dítě do zvláštní školy v pravý čas, t. j. ani ne příliš brzy, kdy se dítě ještě nemohlo náležitě projevit, ani ne zase pozdě, aby dítě neztrácelo čas pobytem ve škole, na jejíž požadavky nestačí.

PEDAGOGICKÉ VZDĚLÁNÍ

Výchova učitelů na sovětských pedagogických institutech.

JARMILA PROCHÁZKOVÁ, pedagogická fakulta KU, Praha.

Sovětské vysoké školy mají odpovědný úkol zajistit přípravu vysoce kvalifikovaných, politicky vyspělých, všestranně vzdělaných a kulturních kádrů, jež si osvojily „to, co bylo nahromaděno lidským věděním“ (Lenin), jež jsou schopny zcela ovládnout nejnovější výsledky vědy, využít plně techniky a bolševicky spojit teorii s praxí, spojit výrobní zkušenosti s vědou.¹⁾ Tento úkol, formulovaný přímo ve statutu, plní i pedagogické instituty.

Komunistická strana a vláda Sovětského svazu vždy věnovaly mnoho pozornosti výchově učitelů vysoce ideově vyspělých, spolehlivě ovládajících svůj obor, učitelů s širokým kulturním obzorem, kteří budou s to vychovávat mládež všestranně rozvitou. O tom, jaký ohromný význam se přikládá pedagogickému vzdělání, svědčí slova J. V. Stalina na XVII. sjezdu strany, jimiž ostře kritisoval případy, že se pedagogické fakulty podceňovaly, a kvalifikoval to jako „veliký nedostatek hraničící s poškozová-

ním zájmů státu“. Zároveň zdůraznil, že „tento nedostatek nutno bezpodmínečně odstranit“.²⁾

V Sovětském svazu se na základě dlouholetých zkušeností a v boji za neustále vyšší a dokonalejší přípravu učitelstva, jež by odpovídala rychle rostoucím potřebám země budující socialismus a spějící ke komunismu, vytvořil systém institucí, jež spolehlivě zabezpečují ideovou, odbornou i pedagogickou přípravu učitelů.

Vedle čtyřletých pedagogických učilišť, vychovávajících učitele 1.—4. tříd národních škol, vznikla roku 1935 síť dvouletých učitelských institutů, jejichž absolventi dostávají titul „učitele střední školy s právem vyučovati v prvních sedmi třídách střední školy“.³⁾ Učitelské instituty, přijímající osoby s ukončeným středním vzděláním, mají řadu oddělení (ruského jazyka a literatury, historie, matematicko-fysikál-

²⁾ J. V. Stalin „Otázky leninismu“ str. 460, Svoboda 1949.

³⁾ Sborník rukovodjašcích materialov o škole, vyd. Akad. ped. věd RSFSR, str. 92.

ni oddělení, oddělení přírodních věd a zeměpisu), v nichž se připravují učitelé příslušných oborů. Nejvyšším typem jsou čtyřleté pedagogické instituty, připravující kvalifikované učitele střední školy, kteří vyučují především v 8.—10. třídách deseti-letky.

S bouřlivým růstem sovětské školy neustále mohutněla i síť učitelských a pedagogických institutů, neustále se zlepšovalo jejich materiální vybavení i vědecká a výchovná práce. Tak na př. roku 1947 bylo v SSSR 120 pedagogických institutů a 196 učitelských institutů, kde se připravovalo 134 000 učitelů. Ve školním roce 1949/50 pracovalo již 134 pedagogických institutů a 238 učitelských institutů, což bylo asi 43% všech vysokých škol v SSSR.

XIX. sjezd vytyčil nové velkolepé úkoly dalšího růstu kulturní úrovně lidu. Jak ukázal ve svém projevu soudruh Malenkov, vzrostl počet žáků 5.—10. tříd od r. 1940 do r. 1951 o 25%. Sjezd dal perspektivu postupného přechodu od sedmiletého školního vzdělání ke všeobecnému povinnému desetiletému vzdělání. V souvislosti s rychle vzrůstající sítí desetiletěk vzniká naléhavá potřeba pedagogických kádrů, především vysoce kvalifikovaných učitelů 8.—10. tříd. Proto je zcela zákonité, že zatím co ve čtvrté pětiletce síť učitelských institutů silně vzrostla, v páté stalinské pětiletce se soustřeďuje pozornost především na budování pedagogických institutů. Proto směrnice XIX. sjezdu strany k pátému pětiletému plánu rozvoje SSSR na léta 1951—1955 stanoví, aby se k zajištění nutného počtu učitelů pro vzrůstající školní síť zvýšilo přijímání žáků do pedagogických institutů v letech 1951—1955 o 45% proti letům 1946—1950. Tak přímo ve směrnicích sjezdu se jasně zračí stalinská péče o přípravu vzdělaných učitelů pro sovětskou školu.

Kromě toho vzrůstající potřeba učitelů 8.—10. tříd se řeší postupným rozšiřováním sítě pedagogických institutů na úkor učitelských institutů. Tak na př. za čtyři roky, od r. 1948—1951, pouze v RSFSR bylo přebudováno devět dvouletých učitelských institutů v čtyřleté instituty pe-

dagogické, roku 1952 vzniklo v RSFSR 11 pedagogických institutů z institutů učitelských a podle rozhodnutí vlády roku 1953 se bude reorganisovat ještě 10 učitelských institutů v instituty pedagogické. Učitelské instituty se nyní již stávají přechodným zařízením pro přípravu učitelstva. Jasně se rýsují perspektivy řešení velmi závažného úkolu, t. j. uskutečnění plného čtyřletého vysokoškolského vzdělání pro všechny učitele 5.—10. tříd střední školy.

Ovšem rychlý rozvoj pedagogického vysokého školství se neomezuje pouze na růst kvantitativní. Zároveň se zvyšováním počtu pedagogických institutů a s neustálým upevňováním jejich materiální základny strana a vláda pečují o zdokonalování jejich vyučovací a výchovné práce. Sama struktura pedagogických institutů dává předpoklady pro dobrou ideovou, odbornou a pedagogickou přípravu posluchačů. Podle konkrétních potřeb a podmínek se instituty skládají z většího nebo menšího počtu fakult. Každý institut musí mít nejméně dvě fakulty: ruského jazyka a literatury a matematicko-fyzikální fakultu. Velké instituty (na př. Moskevský státní pedagogický institut V. I. Lenina a j.) mívají ještě řadu dalších fakult: fakultu historickou, přírodovědeckou (kde se připravují učitelé přírodních věd a chemie), geografickou, pedagogickou (připravující odborníky v pedagogice a psychologii pro pedagogická učiliště), defektologickou, fakultu cizích jazyků a fakultu tělesné výchovy. Přitom každý student studuje příslušný obor pouze na jedné fakultě.

Sovětské pedagogické instituty již dosáhly krásných výsledků v přípravě učitelů nového typu, kteří i svou osobností, svým světovým názorem a mravním profilem vnášejí správné ideově politické zaměření do veškeré práce střední školy.

Ovšem potřeby rychle se rozvíjející společnosti kladou neustále nové požadavky, vytyčují stále nové úkoly, které je třeba řešit. Především XIX. sjezd postavil před pracovníky pedagogických institutů řadu závažných problémů a otázek, týkajících se obsahu odborného a pedagogického studia, zlepšení kvality přípravy k vlastní

školní práci, polytechnické výchovy učitelů, rozvíjení dálkového studia, zlepšeného školení nových vědeckých kádrů — aspirantů a doktorantů a pod. Znovu se diskutuje o další diferenciaci studia učitelů, především o vyřazení chemie z přípravy učitelů přírodních věd, neboť dosavadní značná šíře studia nepůsobí blahodárně na kvalitu přípravy těchto učitelů. I tyto otázky, jako všechny předcházející, budou jistě správně rozřešeny.

Úspěšné plnění svých odpovědných úkolů zabezpečují pedagogické instituty promyšleným systémem veškeré své práce. Ideově politická výchova studentů při vyučování, odborná příprava v jednotlivých vědeckých disciplínách, pedagogické a metodické vzdělání a spolu s tím i široce rozvinutá činnost studentů v době mimoškolní jsou hlavními složkami, které ve svém organickém spojení zaručují vysokou úroveň přípravy sovětského studenta — budoucího učitele.

Ideová a politická výchova studentů.

Ideové a politické zaměření vyučovací a výchovné práce školy závisí především na osobnosti učitele, na jeho světovém názoru. Tuto myšlenku velmi jasně vyjádřil V. I. Lenin již v r. 1909 ve svém dopise posluchačům stranické školy na ostrově Capri: „V každé škole je nejdůležitější ideopolitické zaměření přednášek. Čím je určeno toto zaměření? Úplně a výhradně *učitelským sborem*. Velmi dobře chápete, soudruzi, že každá „kontrola“, každé „vedení“, všechny „osnovy“, „řády“ a podobně, to všechno jsou prázdná slova ve srovnání s učitelským sborem. Žádná kontrola, žádné osnovy atd. nejsou absolutně s to změnit zaměření přednášek, jež je určováno výběrem učitelů.“⁴⁾

Proto veškerá práce pedagogických institutů směřuje k vytváření dialekticko-materialistického světového názoru budoucího učitele, k výchově hlubokého komunistického přesvědčení, vysokých mravních kvalit, principiálnosti, pravdivosti, čest-

nosti a skromnosti. Pedagogické instituty vychovávají učitele prodchnuté duchem socialistického vlastenectví, aktivně bojující proti všem zbytkům buržoasní ideologie a různým přežitkům kapitalistické společnosti, nebojící se překážek a umějící je překonávat, učitele bodré, s optimistickým pohledem na svět.

Předpokladem, zaručujícím vysokou ideovou úroveň studentů, jest hluboká znalost marxisticko-leninského učení. „Je třeba uznat přímo za axioma, že čím vyšší je politická úroveň a marxisticko-leninské uvědomění pracovníků z kteréhokoliv oboru státní správy a stranické práce, tím lepší a *plodnější je sama práce, tím lepší jsou její výsledky*“⁵⁾ učí J. V. Stalin.

Proto učební plány všech vysokých škol, tedy i pedagogických institutů, obsahují promyšleně vypracovaný cyklus přednášek ze společenských disciplin. V prvních dvou letech studia jsou zařazeny přednášky a cvičení ze základů marxismu-leninismu, v dalších dvou letech se přednáší dialektický a historický materialismus a politická ekonomie.

Tyto disciplíny a jejich příslušné katedry jsou bojovými centry, okolo nichž se organizuje ideová výchova sovětského studentstva. Osvojující si hluboké znalosti marxistické teorie, ozbrojují se studentí k boji s různými protivědeckými teoriemi, k boji s kosmopolitismem a s pokusy postavit vědu do služby válečných cílů.

Ovšem péče o hlubokou ideovou a politickou výchovu se neomezuje na pouhé zařazení těchto přednášek do učebního plánu. Strana neustále bdí nad tím, aby se zvyšovala odborná úroveň přednášek a cvičení, věnovaných těmto důležitým disciplínám, vede k usilovné práci na zlepšování a zdokonalování metod tak, aby se studentí naučili opravdu tvůrčím způsobem chápat učení marxismu-leninismu, které není „dogma, ale návod k činnosti“ (Engels). Proto se bezohledně kritisují ti přednášející, jejichž přednášky a semináře probíhají „suše a nezajímavě na nízké theoretické úrovni, bez dostatečného odůvodnění a dů-

4) V. I. Lenin, Spisy, sv. 15, str. 435—436 (4. rus. vyd.).

5) J. V. Stalin, Otázky leninismu, str. 593, Svoboda 1949.

kazů“, kteří „nedostatečně objasňují studentům principiální protiklad mezi proletářským a buržoasním světovým názorem, nevyužívají bohatého faktického materiálu ze života a činnosti bolševické strany a sovětského státu, nedostatečně objasňují přednosti socialistického společenského řádu před řádem kapitalistickým.“⁶⁾

Jednou z cest, která dává studentům možnost osvojit si marxismus-leninismus jako účinný nástroj denní učitelské praxe, je požadavek spojovat přednášky z marxismu s vědním oborem, kterému se student věnuje. Jak pěkně ukazuje S. I. Turčenko ve svém článku o zkušenostech kalininského pedagogického institutu (Sovetskaja pedagogika, 1949, č. 10), vyučování marxismu-leninismu nemůže být odtrženo od budoucího povolání učitele. Je pochopitelné, že se přednášející marxismus nemůže stát odborníkem druhého vědního oboru, a o to také nejde. Ovšem je nutno, aby se alespoň v hlavních rysech orientoval ve vedoucích disciplínách příslušné fakulty. To mu umožní ilustrovat jeho tvrzení živými příklady z těchto věd, zkonkretisovat kritiku různých protivědeckých teorií. Tak na př. studentům přírodních věd může odhalit filosofické základy weissmanismu-morganismu, ukáže na filosofické základy darwinismu a jeho historický charakter. V thematu „Vývoj jako přechod změn kvantitativních v kvalitativní“, jak ukazuje S. I. Turčenko, dá přednášející studentům filosofické zdůvodnění teorie stadijního vývoje rostlin, vypracované T. D. Lysenkem, a pod. Naproti tomu při přednáškách na matematicko-fyzikální fakultě přednášející dialektického a historického materialismu obrátí zvláštní pozornost na otázky kritiky idealismu, obohatí své přednášky kritikou idealistických teorií v současné matematice atd.

Takto zkonkretisované přednášky se stávají mnohem účinnějšími. Studenti jednak hlouběji pochopí podstatu marxistického učení, jednak si mnohem lépe uvědomí zákonitosti jevů, které jsou předmětem jejich odborného studia, naučí se analyzovat je

⁶⁾ Sborník „Vysšaja škola“ Moskva 1948, str. 107.

s marxistického hlediska. Přitom se podstatně zvětšuje výchovný význam přednášek, především v otázkách výchovy v dialekticko-materialistickém světovém názoru. Zároveň silně vzrůstá i politický vliv přednášejících marxismus-leninismus na katedry jednotlivých odborných předmětů.

Ovšem bylo by hrubou chybou domnívat se, že ideově výchovná práce na pedagogických institutech je záležitostí pouze předmětů společenských věd, pouze katedry marxismu-leninismu, dialektického a historického materialismu a politické ekonomie, i když nesporně jejich význam pro ideovou výchovu je prvořadý. Ideová a politická výchova je neoddelitelnou součástí veškeré práce pedagogických institutů. K ní je cílevědomě zaměřeno vyučování ve všech disciplínách. I na vysoké škole platí základní zásada marxistické didaktiky, že vyučování musí být výchovné. Odtud plyne požadavek, aby se neustále zvyšovala ideová i theoretická úroveň všech přednášek, praktických i seminárních cvičení.

K podstatnému zvýšení výchovného působení přednášek i seminářů na vysokých školách přispěla především usnesení ústředního výboru strany o ideologických otázkách. Začaly se hlouběji osvětlovat problémy marxisticko-leninské metodologie, provádí se důsledná kritika různých reakčních buržoasních teorií, zdůrazňuje se světový význam ruské vědy a přednosti sovětského hospodářského systému před kapitalistickým. Čilý ideový ruch se rozvinul v pedagogických institutech rovněž na základě srpnového zasedání Vsesvazové akademie zemědělských věd a po zasedání Akademie věd a Akademie lékařských věd, věnovaných fyziologickému učení I. P. Pavlova. Tyto události v sovětském vědeckém světě měly vliv na podstatné změny učebních plánů. Tak na př. ve spojitosti s učením I. P. Pavlova byl zvýšen na přírodovědecké fakultě počet hodin určených fyziologii, do učebního plánu byl zařazen zvláštní kurs fyziologie vyšší nervové činnosti. Biologické disciplíny se přednášejí důsledně na základech materialistické mičurinské biologie, reakční teorie weissmanismu-morganismu se podrobují ostré kri-

tice. Spolu s otázkami mičurinského a pavlovovského učení se v osnovách lépe odrazilo spojení teorie s praxí, spojení vědy s výrobou.

Geniální práce J. V. Stalina „Marxismus a otázky jazykovědy“ mají zásadní význam jak pro theoretickou přípravu studentů-učitelů mateřského jazyka a literatury, tak i pro jejich praktickou přípravu pro budoucí povolání. Proto katedra metodiky ruského jazyka a literatury moskevského státního pedagogického institutu V. I. Lenina, v jejímž čele stojí známý metodik V. V. Golubkov, pokládá za nejdůležitější úkol metodologické výzbroje studentů položit učení J. V. Stalina nejenom za základ theoretických přednášek a praktických cvičení, nýbrž členové katedry i při pedagogické praxi přímo ve škole obracejí hlavní pozornost studentů na otázku, jak využití díla Stalinova při výstupech, při mimotřídní i mimoškolní práci se žáky desetiletky.

Kromě vyučování, jež má hlavní úlohu při komunistické výchově studentů, má v sovětských pedagogických institutech veliký výchovný význam široce rozvinutá aktivní činnost posluchačů v době mimo vyučování. Studenti v Sovětském svazu na všech vysokých školách žijí bohatým politickým a rušným kulturním životem, jenž se do značné míry koncentruje přímo v institutech a jenž tvoří významnou složku ve výchově a politickém růstu vši vysokoškolské mládeže. Tak i na vysokých školách se práce školní a mimoškolní navzájem doplňují, jsou uvědoměle a cílevědomě řízeny k jedinému cíli — komunistické výchově budoucích učitelů. Tato politicko-výchovná a kulturně masová práce, v jejímž čele stojí stranické, komsomolské a odborové organizace, rozvíjí se v nejrůznějších organizačních formách.

Základní formou politicko-výchovné práce mezi studenty jsou tak zv. hodiny „politické informace“ (politčasy), které se konají jednou za týden pod vedením speciálních agitátorů z řad přednášejících, aspirantů a výjimečně také z řad nejstarších a nejvyspělejších studentů. Jejich úkolem jest převážně metodou krátkých referátů

a diskusí studentů samých seznamovat s otázkami současného světového politického dění, vnitřní a vnější politiky SSSR, i s otázkami komunistické výchovy mládeže. Důležitou formou, velmi úspěšně používanou na př. v Moskevském státním pedagogickém institutu V. I. Lenina, jsou pravidelné přednášky vysoce kvalifikovaných lektorů, pořádané z iniciativy strany a věnované rozboru a přehledu mezinárodní situace a jiným důležitým politickým problémům. Důležitou složkou jsou též studentské vědecké konference, o nichž se však zmíníme podrobněji na jiném místě.

Stejně široce se rozvíjí i kulturně masová práce přímo v institutech. Sovětští studenti mají široký kulturní obzor, jsou zvyklí neustále sledovat kulturní dění ve všech oblastech. Proto na př. v Moskevském pedagogickém institutu V. I. Lenina byli jsme každý týden svědky nejrůznějších kulturních podniků. V přeplněných sálech se pořádají koncerty za účasti vynikajících sólistů nebo divadelních herců předních moskevských scén. Ohromnému zájmu se těšily cykly koncertů ruských a sovětských skladatelů nebo západoevropských klasiků, doprovázené theoretickými přednáškami. Oblíbeny jsou večery studentských souborů, na nichž nezřídka vystupují i soubory studentů zemí lidových demokracií a jež často vyvrcholují bouřlivými a pro všechny účastníky nezapomenutelnými projevy přátelství. Jejich ohromný výchovný význam je nesporný.

Sovětští studenti sami projevují velikou aktivitu a iniciativu, jež je vhodně podchyčována, usměrňována a dále rozvíjena jak komsomolskými, tak i odborovými organizacemi. Často se pořádají diskuse o nových knihách, podle možnosti za účasti autorů, večery věnované bezprostředně otázkám výchovy (na příklad večer o Makarenkovi za účasti ženy Antona Semjonoviče a několika jeho bývalých kolonistů) a pod. Vysoká ideová vyspělost, kritičnost, umění samostatně myslet, ale také žhavý zájem o budoucí povolání a krásný poměr k životu — to jsou hlavní rysy, které nápadně vystupují při takových večerech. Všechny uvedené formy práce a

řada jiných, jako na př. promítání vědecko-populárních filmů, společné exkurse a návštěvy divadel a pod., mají veliký výchovný význam, a proto jim věnuje bedlivou pozornost jak stranická a komsomolská organizace, tak i organizace odborová a vedoucí představitelé institutu.

Ovšem aktivní činnost studentů se nemezuje pouze na práci v institutě. Studenti se účastní i života mimo institut, vykonávajíce veřejnou politickou i kulturní práci. V. I. Lenin ve své řeči na III. sjezdu komsomolu zdůraznil nutnost, „aby každého dne v kterékoliv vesnici, v kterémkoli městě řešila mládež prakticky ten nebo onen úkol společné práce, byť nejnepatrnější, byť nejprostší“⁷⁾. Tato slova V. I. Lenina mají principiální význam i pro vysoké školy, jež musí vychovávat mládež těsně spjatou s životem, s praxí socialistického budování. Přitom i veřejná práce studentů je podřízena vyučovacím a výchovným úkolům pedagogických institutů. Studenti především pomáhají školám plnit jejich výchovné úkoly tím, že pracují jako jejich pionýrů, účastní se práce v kroužcích, vedou turistické výpravy a pod. V politickém životě studenti obvykle pracují jako agitátoři ve volebních střediscích a mezi obyvatelstvem, přednášejí jako propagandisté a lektori na závodech a v kolchozech, vystupují se svými kulturními programy mezi obyvatelstvem a pod.

Doplňujíc a prohlubujíc výchovnou práci při vyučování, veškerá tato práce mimo vyučování přispívá ke zvýšení ideové úrovně každého studenta, vychovává jej v duchu komunistické morálky, vzbuzuje a podporuje jeho iniciativu, rozvíjí a pěstuje jeho zájem politické a kulturní, vychovává učitele všestranně rozvinuté. Učitele, kteří budou nejen umět, ale také budou mít potřebu aktivně se účastnit politického a kulturního života ve svém budoucím působíšti.

Odborné studium.

Pedagogické instituty dávají studentům hluboké všeobecné vzdělání, vyzbrojují je

⁷⁾ V. I. Lenin, „K mládeži“, str. 22. Svoboda 1946.

systémem vědeckým poznatků ve zvoleném studijním oboru a učí je základům vědecké výzkumné práce.

Tomuto požadavku především vyhovují samy studijní plány. Kromě disciplin, vztahujících se bezprostředně k oboru, obsahují i takové přednášky, které pomáhají vytvářet všeobecné vzdělávací základ a rozšiřují obzor studentů. Tak do plánů fakulty ruského jazyka a literatury jsou povinně zahrnuty i přednášky z dějin světových i dějin SSSR, světových literatur, logika, latinský jazyk a pod. Studenti historie se seznamují s ruskou klasikou i sovětskou literaturou, studují i světovou literaturu a j. Do studijních plánů všech oborů je zařazeno také studium živého cizího jazyka.

Úkol ozbrojit studenty skutečně vědeckými poznatky se řeší v sovětských pedagogických institutech v jednotě s jiným důležitým problémem — dokonale připravit učitele na jeho budoucí povolání, t. j. ve spojení se závažnou otázkou profesionalisace studia na pedagogických institutech.

Ovšem otázka specialisace učitelské přípravy se nechápe pouze v tom smyslu, že budoucí učitel má získat některé pedagogické návyky. Neredukuje se pouze na záležitost katedry pedagogiky, po př. kateder jednotlivých metodik, ani se nepřipouští takový výklad, že by si snad budoucí učitel neměl vážně a hluboce osvojit základy věd, jak je musí poznat na př. na universitách. V pedagogickém institutě musí učitel dostat takovou vědeckou přípravu a osvojit si takové znalosti současné vědy, které by mu umožnily neustále sledovat další vývoj vědy, číst a chápat vědecké práce svého oboru.

V čem tedy spočívá podstata profesionalisace vzdělání v pedagogických institutech? Pod požadavkem profesionalisace rozumíme podřízení přednášek a veškeré práce obecnému úkolu, t. j. přípravě vysoce kvalifikovaného učitele desetiletky. To především vyžaduje, aby přednášky měly vysokou theoretickou úroveň, aby byly proniknuty duchem bolševické stranickosti. Dalším předpokladem je požada-

vek, aby se učivo nevykládalo „o sobě“, bez vztahu k budoucí činnosti studenta, nýbrž právě naopak pro studenty jako budoucí učitele. To určuje pochopitelně jak náplň kursů jednotlivých disciplin v pedagogických institutech, tak i metodiku jejich provádění. Při řešení problému profesionalisace vidí proto přednášející svůj hlavní úkol v tom, že dá budoucím učitelům hluboký vědecký výklad a objasnění toho učiva, jež je předmětem vyučování na střední škole a jehož se sám dotýká ve svých přednáškách. Ukáže na jeho výchovný a vzdělávací význam a zabezpečí jeho spolehlivě a trvalé osvojení. Bylo by tedy chybou domnívat se, že požadavek profesionalisace pedagogických institutů nese s sebou orientaci na utilitaristicky a úzce prakticky pojaté problémy v rámci požadavků středních škol. Naopak. Budoucí učitelé matematiky musí znáti i vyšší matematiku, i když jí v desetiletce nebudou vyučovat. Studenti fyziky si musí osvojit důkladně a hluboce základní theoretické problémy fyziky, při čemž se hlavní pozornost věnuje těm teoriím, které jsou zvláště důležité pro vytvoření marxistického světového názoru. Posluchači se také učí, jak se základní vědecké pojmy rozvíjejí a prohlubují. Ve škole jako učitelé budou vytvářet u žáků základní vědecké pojmy z fyziky, a proto je nutno, aby sami byli dostatečně obeznámeni s tím, jak se vytvářejí na př. pojmy hmota, energie, elektrický náboj, elektromagnetické pole, vlna a j.

Úkoly profesionalisace pedagogického vzdělání mají na zřeteli přednášející všech disciplin. Ve svých přednáškách podtrhují a zvláště hluboko objasňují učivo, kterému se vyučuje na střední škole, seznamují studenty s literaturou pro střední školy, objasňují vztah příslušné vědy ke školnímu předmětu a pod. Tak získávají studenti nové poznatky z jednotlivých disciplin nejenom jako vědecký materiál, který obohacuje jejich znalosti, nýbrž i jako materiál pro své budoucí učitelské povolání. Proto je nutno, aby přednášející v pedagogickém institutě znali osnovy i učebnice desetiletky. Tam, kde je to potřeba, je správné dávat

studentům metodologické ohodnocení těch částí učebnice, jichž se přednáška týká. To obrací pozornost studentů k učebnicím střední školy a učí je tvůrčím způsobem s nimi pracovat.

Někdy samy učební plány obsahují takové přednášky, které bezprostředně připravují k vyučování na střední škole. Tak na příklad v plánu matematicko-fyzikální fakulty pro obor matematiky je vřazena přednáška „o elementární matematice“, plánovaná na sedm semestrů, t. j. celkem 402 hodiny. Cílem toho ovšem není opakovat školní osnovy, nýbrž probrat pouze základní problémy, osvětlit je s hlediska vědeckého, dát studentům pevné návyky v řešení složitých příkladů. Přitom se obrací pozornost na slabá místa ve vyučování matematice na střední škole. Studenti se seznamují s nejnovější literaturou o elementární matematice, týkající se problémů učiva, jehož dobře mohou využít jako vedoucí matematických kroužků ve škole. Přitom přednášející má možnost dobře osvětlit požadavek spojení teorie s praxí, historicky objasnit některé problémy (historie matematiky je vřazena pouze jako předmět fakultativní), ukázat studentům význam matematiky při výchově ke komunistické morálce, především k sovětskému patriotismu, ukázat, jak využívat matematiky na střední škole k výchově žáků v samostatném myšlení.

Také při studiu na ostatních fakultách získávají studenti nejenom znalosti, nýbrž i takové dovednosti a návyky, které jsou předpokladem pro jejich úspěšnou práci ve škole.

Jak již bylo ukázáno, úkolem pedagogických institutů není pouze vychovávat ideově vyspělé a odborně vzdělané učitele desetiletky. Úkolem pedagogických institutů je rovněž probudit v studentech touhu samostatně pracovat a skutečně je naučit základům samostatné vědecké práce, rozvíjet tvůrčí schopnosti studující mládeže. K uskutečnění této důležité zásady marxisticky pojaté výchovy napomáhají především samy formy práce v institutech. Hlavně praktická a laboratorní cvičení a

semináře, t. zv. „kursové“ písemné práce a pod., dávají bohaté možnosti, jak využít aktivních forem vyučování a rozvíjet dovednost samostatně pracovat. Mimo to tvořivé síly studentstva, zájem a touha po samostatné vědecké práci se všestranně podporují, organisují a rozvíjejí především v t. zv. vědeckých kroužcích, jež jsou hlavní formou práce vědeckých studentských společností.

Studenti pedagogických institutů se účastní práce jak v kroužcích pedagogických, tak v kroužcích jednotlivých odborných disciplín. Tak ve státním moskevském pedagogickém institutu V. I. Lenina zvláště úspěšně pracuje pedagogický kroužek na fysicko-matematické fakultě, jež vede člen katedry pedagogiky doc. I. M. Duchovnyj. Členové kroužku si vytkli za úkol seznámit se s nejlepšími zkušenostmi učitelů v Moskvě, odhalit tvůrčí obsah jejich pedagogické práce, naučit se pozorovat a analysovat pedagogický proces. Jindy kroužky I. M. Duchovného jsou zcela věnovány studiu a analýze složité práce nejlepších moskevských třídních učitelů.

Mezi jinými tematy odborné kroužky obvykle obsahují i problémy z oblasti metodiky a přibližují se tak školní praxi. Tak na př. temata chemického kroužku pedagogického institutu týkala se těchto otázek: objasnění významu ruských i sovětských vědců v historii chemie, studium současných vědeckých problémů v chemii a jejich spojení se socialistickým budováním, experimentální práce při studiu severní flory, studium aktuálních problémů metodiky chemie.

O úspěšné práci v kroužcích a výsledcích vědeckého snažení studentstva svědčí t. zv. studentské vědecké konference, pořádané na většině vysokých škol a institutů Sovětského svazu. Práce uznané těmito konferencemi za nejlepší se publikují. Tak studenti moskevského městského institutu V. P. Potemkina pořádali v r. 1950 čtvrtou vědeckou konferenci, kde pracovaly sekce pedagogická, sekce marxismu-leninismu, filosofie, historie, sekce ruského jazyka a literatury, sekce zeměpisná, přírodovědecká, matematicko-fysikální a sekce

cizích jazyků. Jistě nebude nezajímavé uvést alespoň ukázky z problematiky, které se věnovaly jednotlivé sekce. Tak temata sekce pedagogické, na nichž pracovali posluchači fakult ruského jazyka a literatury, historické, geografické a matematicko-fysikální se týkala především otázek práce pionýrské organizace, s nimiž se studenti sami setkávali ve škole při své praxi. Dále se studenti zaměřovali na problémy pro ně aktuální, jako na př. „Jak má začít pracovat mladý učitel“. Zájem vzbuzovaly i otázky spojené s dílem A. S. Makarenka („Úloha A. M. Gorkého v díle Makarenkově“), řešily se i obecně theoretické otázky („Výchova všestranně rozvíteného člověka sovětské společnosti v epoše postupného přechodu od socialismu ke komunismu“). Přednášky sekce zeměpisné se týkaly těchto problémů: „Metody a vědecký význam prací I. V. Mičurina a G. D. Lysenka“ (studentka II. ročníku), „Zeměpisná díla prvních ruských akademiků“ (studentka I. ročníku), „Dunaj, transportní tepna zemí lidové demokracie“ (studentka IV. ročníku), „Metodika stanovení fysickozeměpisného profilu v polních podmínkách“ (student IV. ročníku), „Ekonomickozeměpisná charakteristika Moldavské SSR“ (student IV. ročníku podle materiálu získaného při letní expedici), a další řada přednášek, využívajících vlastního materiálu studentů získaného při letních expedicích.

Dobrou odbornou přípravu budoucích učitelů mohou pedagogické instituty zabezpečit pouze tehdy, jestliže přednášející sami jsou na vysoké odborné úrovni a jestliže neustále aktivně pracují vědecky. Princip, že bez vědecké práce není vysoké školy, platí pro pedagogické instituty právě tak jako pro ostatní vysoké školy. Pouze tehdy, jestliže vysokoškolské učitelé spojují svou práci pedagogickou s tvůrčí prací badatelskou a výzkumnou, mohou přednášet a vést cvičení vysoké úrovně, odpovídající požadavkům současné vědy, neupadají do dogmatismu, mechanismu a rutiny při přednáškách.

V Sovětském svazu byly jako nesprávné a škodlivé odsouzeny názory tvrdící, že

systematická vědecká práce odvádí přednášející pedagogických institutů od jejich hlavní funkce — zlepšování pedagogického procesu a řešení otázek metodických. Právě tak jsou kritisovány i tendence podceňovat otázky pedagogické a požadavky metodické a úplně podřizovat vyučovací práci pouze zájmům vědecké práce toho kterého odborníka.

Usnesení ÚV VKS(b) ze 4. července 1936 „O pedologických zvrácenostech v soustavě lidových komisariátů osvěty“ určilo pevnou linii a dalo bezprostřední popud k úspěšnému rozvíjení vědecké práce na jednotlivých katedrách pedagogických institutů. Úspěšná vědecká práce profesorů a docentů umožňuje také výchovu vlastního vědeckého dorostu a dobrou přípravu aspirantů, což tvoří jednu z důležitých součástí vědecké práce všech vysokých škol, mezi nimi i pedagogických institutů.

Ovšem vynikající kvalifikace přednášejících a jejich vědecká úroveň je pouze jednou stránkou, která zaručuje dobrou odbornou přípravu studentů. Může se plně uplatnit pouze tehdy, je-li spojena i s druhou stránkou, t. j. se zcela novým poměrem vysokoškolských profesorů a pracovníků ke studentům. Na sovětských vysokých školách se nesetkáme s profesory, kteří prostě „odpřednášejí“. Sovětští vysokoškolští učitelé vždy projevují hluboký lidský zájem o studenty, o jejich studijní úspěchy i o jejich život soukromý. Jasně si rovněž uvědomují svou odpovědnost za ideový i odborný růst posluchačů, svou odpovědnost za znalosti, s nimiž opouštějí studenti vysokou školu. Odtud nejenom ustavičný vědecký, nýbrž i pedagogický ruch na institutech, neustálé hledání nových forem, metod i cest, jak zdokonalit metodiku práce se studenty.

Centrem, kde se řeší tyto otázky, jsou především katedry. Na jejich zasedáních se vedle problémů vědecké práce velmi často hovoří o otázkách vyučování. Posuzují se jednotlivé přednášky členů katedry, analyzuje se nejenom obsah, nýbrž i forma přednášení na základě hospitací vedoucího katedry a vzájemných hospitací členů katedry, hromadí se materiál a rozpracovává se metodika přednášení jednot-

livých disciplin. Rovněž pravidelně se diskutuje o prospěchu studentů, hodnotí se výsledky pedagogické praxe. Řešení nejdůležitějších otázek není omezeno pouze na jednotlivé katedry, nýbrž stává se předmětem jednání vědeckých rad, věnují se jim i zvláštní konference celého institutu.

Tak pedagogické instituty zaručují dobrou odbornou přípravu studentů k budoucímu povolání, cílevědomě v nich pěstují lásku k pedagogické práci a zároveň podčycují a dále rozvíjejí jejich vědecký zájem. Proto absolventi pedagogických institutů jsou skutečně učiteli nového typu, ideově vyspělými odborníky, kteří se nikdy nespokojí dosaženou úrovní, ale neustále rostou, prohlubují své znalosti odborné, metodické a pedagogické, zvyšují svou kvalifikaci, rozšiřují svůj obzor.

Cyklus pedagogických disciplin

Významnou úlohu v přípravě budoucích učitelů mají pedagogické disciplíny. Jejich úkolem je dát studentům spolehlivé znalosti marxistické pedagogické teorie, seznámit je se školou, školní dokumentací, s mnohostrannou vyučovací a výchovnou činností učitele, s funkcí třídního učitele, s prací komsomolské a pionýrské organizace, dát jim určité návyky pedagogické práce.

Sovětské pedagogické instituty dosáhly v pedagogické výchově studentů již značných úspěchů. Pedagogické disciplíny, jež jsou zařazeny do učebních plánů studentů kteréhokoliv oboru, tvoří ucelený systém, jehož články na sebe organicky navazují, postupně rozšiřují a neustále prohlubují pedagogickou přípravu budoucích učitelů.

Prvním článkem v prvním roce studia tvoří přednášky z fyziologie a psychologie, jež jsou nutným předpokladem pro pozdější studium pedagogiky a příslušných metodik.

V druhém roce se přednáší pedagogika, již je určeno 70 hodin přednášek, 12 hod. praktických cvičení a 40 hod. laboratorních cvičení. Úkolem přednášejících pedagogiky je zajistit, aby přednášky o obecných základech pedagogiky, didaktiky i teorie výchovy nebyly abstraktní a schematické, nýbrž aby byly skutečně produktivní a připravovaly učitele bezprostředně k jeho po-

volání. Proto kolektivy pedagogických kateder opírají svá theoretická tvrzení o nejlepší zkušenosti sovětských škol, o živou školní praxi. Přednášky se po celý rok těsně spojují s praktickými a laboratorními cvičeními, věnovanými pozorování a analýze školní práce. Vedle toho se členové katedry pedagogiky snaží naplnit své přednášky materiálem a příklady z té fakulty, kde přednášejí a řídí praktická cvičení. Tento postup tvoří jednu z významných cest, napomáhajících konkretisaci pedagogických přednášek a vedoucích k profesionalisaci učitelského vzdělání. To ovšem znamená, že pedagog musí být seznámen alespoň s hlavními problémy příslušných oborů, musí znát alespoň v hlavních rysech oblast věd, přednášených na příslušné fakultě. Tento nikoliv lehký úkol se snaží v řadě institutů, na př. i v Moskevském státním pedagogickém institutu V. I. Lenina, řešit tím, že přednášející pedagogiku pracuje po řadu let na téže fakultě, což mu dává možnost, aby se postupně hlouběji a hlouběji seznamoval s materiálem blízkým studentům a vhodně ho pak využíval při přednáškách a cvičeních.

Praktická cvičení (12 hodin) jsou věnována čtení a analýze děl klasiků marxismu-leninismu o otázkách komunistické výchovy a seznámení se základními dokumenty o sovětské škole.

Laboratorní cvičení se konají přímo ve škole. Při nich se na př. studenti Moskevského státního pedagogického institutu V. I. Lenina seznámí na základě referátů ředitele a pionýrského vedoucího obecně s prací školy, účastní se schůze sboru, navštíví 6—8 vyučovacích hodin různých předmětů, které pak ihned kolektivně analysovej, účastní se pionýrského shromáždění, navštíví městský dům pionýrů atd. Seznámí se rovněž s prací třídního učitele, jeho plánem výchovné práce, účastní se schůze rodičovského sdružení a pod. Tak se při laboratorních cvičeních studenti bezprostředně seznamují s nejlepšími zkušenostmi sovětských učitelů, s jejich prací při vyučování i mimo vyučování.

Kromě uvedených forem pedagogického studia byla v druhém ročníku nově za-

vedena pedagogická praxe. Každý student podle svého individuálního plánu pracuje dvě hodiny týdně po celý rok jako pomocník třídního učitele anebo pionýrského vedoucího. Zavedení této praxe sleduje především cíl seznámit podrobněji studenty s výchovnou činností školy. Obvykle se při praxi veškerá pozornost studentů soustřeďovala na obsah a metody vyučování, ať už to bylo při pozorování práce učitele, při vlastních výstupech anebo výstupech ostatních studentů. Při tom, jak často upozorňoval na př. P. N. Šimbirjov, studenti se nenaučili dostatečně hluboko uskutečňovat požadavek výchovného vyučování, především však si neosvojili práci, spojenou se složitou a mnohostrannou činností třídního učitele, nenaučili se spolupracovat s pionýrskou organizací, vést kroužky, organisovat s dětmi slavnosti, pomáhat slabším žákům, nedostatečně se seznámili s různými druhy mimotřídní činnosti učitele. Nové řešení pedagogické přípravy v druhém ročníku, jež spojuje theoretický kurs s širokým seznámením studentů s prací školy, mimotřídní a mimoškolní činností učitele, dává možnost uspokojivě vyřešit otázky praktické přípravy učitele k jeho budoucímu povolání. Zároveň těsné spojení theorie s praxí pomůže studentům lépe chápat základní theoretické problémy sovětské pedagogiky, uvědomit si, že není rozporu mezi teorií a prací sovětské školy, že veškerá vyučovací a výchovná práce se buduje na marx-leninském pedagogickém základě. Tak již v druhém ročníku se studenti vážně připravují na aktivní pedagogickou praxi, které je věnováno v 6. a 7. semestru vždy po 6 týdnech.

O prázdninách mezi druhým a třetím rokem studia byla rovněž nově zavedena pro studenty pedagogických institutů povinná letní praxe v pionýrských táborech. Členové kateder pedagogiky pečují o to, aby dali studentům alespoň minimum znalostí a návyků pro tuto činnost. Proto na př. katedra pedagogiky leningradského pedagogického institutu A. J. Hercena připravila pro studenty řadu lekcí, mimo povinný rozvrh, věnovaných organizací práce v pionýrských táborech.

Ve třetím ročníku se cyklus pedagogických disciplin rozšiřuje a zahrnuje dějiny pedagogiky (76 hodin přednášek a 22 hodin cvičení), školní hygienu (18 hodin přednášek a 18 hodin laboratorních cvičení ve škole), dále přednášky a cvičení z metodiky. Kromě toho je do 6. semestru zařazena šestitýdenní školní praxe, kdy se všechny přednášky přerušují a studenti jsou plně zaměstnáni ve škole.

Metodické přípravě, která se skládá z přednášek, praktických a laboratorních cvičení, věnují pedagogické instituty velmi mnoho pozornosti. Praktická cvičení jsou především zaměřena na analýsu školních osnov a učebnic, na seznamování studentů s nejdůležitější metodickou literaturou. Bezprostřednímu seznámení studentů se školní praxí jsou určena laboratorní cvičení. Tak na př. přednáškám o metodice ruského jazyka je určeno 56 hodin, praktickým a laboratorním cvičením po 38 hodinách, metodice cizích jazyků se přiděluje 60 hodin přednášek a po 30 hodinách praktických a laboratorních cvičení. Metodika matematiky se přednáší v 74 hodinách, praktickým cvičením z aritmetiky, geometrie, algebry a trigonometrie se stanoví 62 hodin, laboratorním cvičením ve škole 42 hodin.

Metodiky počínají se přednášet v pátém semestru a jsou v pedagogickém institutu organickým pokračováním studia pedagogiky a zároveň konkretisací těch obecně pedagogických zásad, které si studenti osvojili v předcházejícím ročníku. Správné řešení vzájemného vztahu mezi vyučováním pedagogice a metodikám předpokládá těsnou spolupráci i mezi přednášejícími těchto disciplin.

Do sedmého semestru je opět zařazena šestitýdenní praxe studentů, jež dovršuje praktickou přípravu studentů k samostatné práci ve škole. Studenti mají získat dovednosti připravovat nejen jednotlivé hodiny, nýbrž i řadu hodin, jež tvoří určitý celek obírající se jedním tematem, a využívat přitom různých vyučovacích metod a obrátů. Významnou součástí praxe v 6. a 7. semestru je široce založená výchovná činnost, jež má dát studentům ná-

vyky a dovednosti samostatně organisovat a uskutečňovat výchovnou práci. Tak studenti moskevského státního pedagogického institutu V. I. Lenina v období šestitýdenní praxe pracují s třídou jako zástupci třídního učitele. Při tom se seznamují s nejrůznějšími formami jeho výchovné práce. Pomáhají organisovat pionýrská nebo komsomolská shromáždění, věnovaná boji za hluboké znalosti a zlepšení disciplíny žáků, konají exkurse, pořádají návštěvy divadel, populární vědeckých filmových představení a besedy se stachanovci, připravují s žáky technické konference a večery, účastní se práce v kroužcích „zručných rukou“, v kroužcích mladých mičurinců, pomáhají připravovat žákovské čtenářské konference, organisují hry dětí, procházky, sportovní cvičení a pod. Dále studenti kontrolují plnění „Pravidel pro žáky“, připravují žáky ke vstupu do pionýrské organisace a nejlepší pionýry ke vstupu do komsomolu. Praktikanti bývají rovněž přítomni na schůzích učitelského sboru a často mívají přednášky v rodičovských sdruženích na pedagogická temata. Při tom se ovšem klade důraz nejenom na vlastní provedení některé formy výchovné práce, nýbrž i na pedagogickou analýsu, kterou provádějí přítomní studenti za vedení pedagoga.

Zatím co za učební praxí 6. a 7. semestru odpovídají metodikové, za mimoškolní a mimoškolní výchovnou činnost odpovídají členové katedry pedagogiky. Je pochopitelné, že obě tyto složky spolu souvisí, a proto jejich úspěšné provádění předpokládá co nejtěsnější spolupráci mezi učiteli pedagogiky a metodik.

Ve čtvrtém roce studia dovršuje pedagogickou přípravu dvouhodinový seminář, a to podle volby posluchače buď z pedagogiky, z metodiky, anebo z psychologie. V tomto semináři mají studenti možnost hluboko analyzovat svá pozorování a své vlastní pedagogické zkušenosti, zkušenosti nejlepších sovětských učitelů, promýšlet a hlouběji pochopit základní theoretické otázky sovětské didaktiky a problémy komsomolické výchovy.

Tak se během svého čtyřletého studia

na pedagogických institutech sovětské studenti dobře připraví theoreticky i prakticky po stránce odborné i pedagogické na své budoucí odpovědné povolání. První prověrkou čtyřleté práce studentů, ale nejen studentů, nýbrž i jejich učitelů a vlastně veškeré práce institutu, jsou závěrečné státní zkoušky, skládané před zvláštní komisí. Státní zkoušky se skládají ze zkoušky z marxismu-leninismu, pedagogiky (do níž jsou zahrnuty i otázky metodik) a ze dvou zkoušek příslušného oboru.

Největší prověrkou je práce absolventů pedagogických institutů přímo ve školách. Úspěchy mladých sovětských učitelů jsou nejlepším svědectvím toho, že sovětské pedagogické instituty plní své důležité poslání opravdu dobře.

* *

Vedoucí úlohu ve veškerém životě pedagogického institutu má stranická organizace. Svou pozornost soustřeďuje především na problémy vyučovací a výchovné práce institutu. Bdí nad neustálým zvyšováním ideové a vědecké úrovně všech přednášek a cvičení, především pak přednášek ze společenských disciplin. Otázky výchovy studentů a přípravy mladých vědeckých kádrů činí pravidelně předmětem jednání stranických schůzí v institutě, pečuje o rozvoj vědecké práce, o další zvyšování ideové a politické úrovně přednášejících. Nezřídka pořádá i na katedrách veřejné stranické schůze, jež se věnují hodnocení práce celé katedry a všech jejích členů a jichž se účastní i členové kateder — nestraníci.

Dobrou ukázkou může být práce stranické organizace na historické fakultě sverdlovského pedagogického institutu.⁸⁾ Z její iniciativy byla provedena prověrka, jak katedra ruského jazyka a literatury přebudovala svou práci na základě učení J. V. Stalina o otázkách jazykovědy. Členové stranické organizace, představitelé katedry marxismu-leninismu i ostatní komunisté delší dobu navštěvovali přednášky a cvičení, seznámili se s vědeckým

plánem katedry ruského jazyka a literatury, prověřili jeho plnění, zhodnotili práci členů katedry při zvyšování jejich politické úrovně. Podrobné a všestranné zhodnocení práce katedry bylo provedeno na veřejné stranické schůzi, kde se rozvinula skutečně bolševická kritika a sebekritika. Pouze takto široce založený a fakty podložený rozbor práce jednotlivých kateder působí skutečně účinně a je velikým příspěvkem k zlepšení práce institutu.

Stranické organizací poskytuje značnou pomoc při řešení otázek výchovné práce mezi studenty pedagogických institutů komsomolská organizace. Aktivita komsomolské organizace vzrostla zvláště po XI. sjezdu VLKSM v roce 1949, v jehož resoluci byly přímo vytčeny úkoly komsomolu v pedagogických institutech: „Komsomolské organizace škol pedagogického zaměření mají mobilisovat studující mládež k boji za vysoký prospěch, upevňovat disciplinu ve školách, pomáhat studentům zvyšovat jejich kulturní i politickou úroveň, široce propagovat mezi studenty úspěchy sovětské pedagogické vědy, pěstovat u nich lásku k pedagogickému zaměstnání.“ Zdůrazňuje se rovněž, že je nutno obracet pozornost studentů na práci pionýrských a komsomolských organizací v desetiletce. Příkladem svých členů, rozvíjením kritiky a sebekritiky, kontrolou i aktivní pomocí bojují komsomolské organizace o neustálé zlepšování studijního prospěchu studentů, o produktivní využití hodin politických informací, jsou iniciátory a organizátory večerů, o nichž jsme již mluvili, dbají o to, aby se studenti účastnili i politické a veřejné práce. Na schůzích komsomolu se pravidelně diskutuje o otázkách studijních, o otázkách komunistické morálky a jiných pro studenty aktuálních problémech, rozvíjí se důsledně kritika a sebekritika.

Dobrá práce stranických organizací a jejich pomocníka—komsomolských organizací — jest zárukou úspěšné práce pedagogických institutů.

* * *

⁸⁾ Учительская газета, ч. 12, з 9. II. 1952.

Sovětské pedagogické instituty jsou nám velikým vzorem pro budování nových vysokých škol pedagogických. Podle osvědčených mnoholetých sovětských zkušeností také učební plány našich vysokých škol pedagogických zajistí hluboké znalosti základů marxismu-leninismu, dialektického a historického materialismu a politické ekonomie, dají budoucím učitelům široké odborné vzdělání i systematickou pedagogickou přípravu. Podrobné studium práce sovětských pedagogických institutů nám pomůže správně vyřešit složité výchovné a vyučovací úkoly, pomůže odstranit řadu nedostatků a nesnází, s kterými se při výchově mladých kádrů setkáváme. Proto je potřeba hluboce pronikat do podstaty práce sovětských pedagogických institutů, snažit se pochopit nejenom vnější stránku, nýbrž podstatu problémů, postihnout perspektivy a ten-

dence jejich vývoje. Jenom takové poznání bude pevnou základnou, na níž možno tvořivě budovat náš nový systém učitelského vzdělání.

Nejdůležitější literatura:

A. M. Arsen'jev, Osnovnyje voprosy vysšego pedagogičeskogo obrazovanija, „Sovetskaja pedagogika“, 1950, č. 7.

H. Buchanovová, Vysšaja škola v novoj pjatiletke, „Učitel'skaja gazeta“, č. 94 z 26. listopadu 1952.

A. N. Stepanov, Idejno-političeskoje vospitanije buduščich učitelej v pedvuzach, „Sovetskaja pedagogika“, 1949, č. 8.

A. N. Stepanov, Professionalnaja podgotovka v pedagogičeskich vuzach, „Vestnik vysšej školy“, 1949, č. 9.

N. P. Suvorov, Novyje učebnyje plany pedagogičeskich institutov, „Vestnik vysšej školy“, 1951, č. 9.

P. N. Šimbirjov, Podgotovka vospitatelja v sisteme vysšego pedagogičeskogo obrazovanija, „Sovetskaja pedagogika“, 1951, č. 12.

KRONIKA

Českoslovenští školští pracovníci navštívili Sovětský svaz.

(Stručný záznam účastníka zájezdu.)

Od 20. května do 12. června 1953 byla delegace osmi československých pracovníků na studijním pobytu v Sovětském svazu. Delegaci tvořili ministr školství a osvěty Ernest Sýkora, jako její vedoucí, jeho náměstkové Dr Josef Novotný a Dr Václav Křístek, přednosta kontrolního oddělení ministerstva školství a osvěty Juraj Popovniák jako tajemník delegace, přednosta odboru ministerstva školství a osvěty Karel Štancl, přednosta odboru pověřenectva školství a osvěty Ján Kotoč, ředitel Výzkumného ústavu pedagogického Dr Bohumír Kujal a pracovník aparátu ÚV KSČ Bohumil Mucha.

Úkolem delegace bylo seznámit se se sovětským školským systémem, s otázkami pedagogického vzdělání sovětského učitelstva, s péčí o sovětského učitele, s organizační práce sovětských školních úřadů a s prací Akademie pedagogických věd.

Program pobytu delegace byl velmi bohatý. Kromě četných návštěv škol a rozhovorů s význačnými sovětskými pracov-

níky navštívili českoslovenští školští pracovníci i četné kulturní instituce a podniky v Moskvě a v Leningradě. O radostném a plodném pobytu československé delegace v Sovětském svazu přinášíme stručný zápis, který pochopitelně nemůže obsáhnout všechny údaje.

Do Moskvy přibyla delegace dne 20. května. Hned v prvních dnech po svém příjezdu besedovali účastníci delegace s ministrem školství RSFSR, prof. Ivanem Andrejevičem Kairovem, s jeho prvním náměstkem Ludmilou Viktorovnou Dubrovinovou a s náměstkem Pavlem Vasiljevičem Ziminem. Ministr I. A. Kairov informoval delegaci o složení, systému a způsobu práce ministerstva školství, L. V. Dubrovinová seznámila československé školské pracovníky podrobně s nejdůležitějšími úkoly, které ministerstvu školství a všem sovětským školským pracovníkům uložil XIX. sjezd KSSS, s. P. V. Zimin prodiskutoval s delegací podrobně program a organizační jednotlivých dnů jejího po-